

CIRKA

GUTTA CAVAT LAPIDEM ...
E PERKOHËSHME KULTURALE POPULLORE

Vjeti III.

Nr. 37.

15 Kallnuer 1938

PERMBAJTTA:

L. M. Politi	- Shterpsija letrare	Faqe 1
Jak Gazulli	- Nji kujtim	» 3
Donisa	- Vjetit të ri plaku (<i>tingllim</i>) . . .	» 4
Gjiri i Valëve	- Fryma e «Lahutës së Malcís» . . .	» 5
	- Nji pervjetner i permallëshem . . .	» 7
	- Në hije të Rozafatit: . Doktora të ri . .	» 9
N e s.	- Soirée-ja e shkelqyeshme per Mot- mot të Ri në Kafe «Park» . . .	» 11
Pirajka	- Oroskopi 1938 i Madame de Thè- be-s shkodrane	» 1
Shderavidhi	- Nji cirkë humor	» 1
	- Recensime	16
	- Konkursi Nr. 12 (në mlojë)	
Shkodrani	- Shtylla e lexuesave (në mlojë)	

Çmimi Lek 1.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Konkursi Numri 12

Enigmistat t'onë do të jën merzitë. Janë tash dy numra, tash dy muej, q' «Cirka» nuk k' shpallë konkurs.

Prandej po botojmë sod dy lojna q' të kën me se m' e hjekë merzín.

Çmimi i vuem - një orë zgjuese - është edhe i pershtatun për ket qellim: për me u a hjekë mahmurin.

Por, për me konkurrue, duhet natyrisht me i

zgjidhë të dy lojnat, tuj çue zgjidhjen deri me 5 fruer.

Edhe duhet, aq më tepër natyrisht, me bashkanjitë talonin përkatës q' e gjëni më poshtë, se për ndryshe zgjidhjet hidhen - pa kurrfarë dhimet - në shportë.

Kokëthyesi

V. O. Mbas tashit zgjidhjet e korrespondencat për ket rubrikë do të dergohen në emen të të nënshkruemit, tuj shtue si drejtim «Cirka» Shkoder.

Dhomzore fjalësh

1.	S	a	r	i	a
2.	M	a	r	i	a
3.	P	o	e	t	a
4.	A	j	q	i	u
5.	K	r	y	e	a
6.	N	j	i	k	a
7.					
8.	S	h	o	q	e
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					

1. Thuhet se shpon detin.
2. Motra e Marijs.
3. Poet i madh i Italijs.
4. Aj q' së të dahet.
5. Kryegjytet ballkan.
6. Nji kryeminister.
7. Shoqe e Kandijs.
8. Pranon letra.
9. Doktor antimalarik.
10. . . . pemët, jo në zjarm.
11. Pá brina.
12. . . . e fitojnë disa sportista
13. . . . Ciano ashf me famë sod.
14. Lum i yni.
15. Pervetuesa kundraligjorë.
16. Llojë çfaqjeje teatrore.

Kuer t' i gjëni dhe t' i veni emnat, si mbas çansimit të numruem, ndër rreshta të rát, duhet të dalë shprehja e një brohorije, e lexueshme prej së naltë në teposhtë, në vargun e dhomzore qendrore.

FJALË-KRYQ

1	2		3	4
5		6		
7				
	8		9	
10				11

(Prej Lukaniqit)

Rát. 1.- Nuk muer. 3.- Kryet e një j'i në Tiranë. 5.- O titullar kryeministrie! 7.- Shpon gurin. 8.- minister, pa bisht. 10.- Rrin me konsul, dhe mban zogj.

Pingul. 1.- Aj Nikollë i Shkoders më vogli. 1.- Shprehje kruetane sasijs. 3.- Në Shqipëri, me pesë ban një oksidental; me pës' hejë më tepër, një amerikan, me një, kë një shqypër. 4.- Turku të lute me të katër germat; nana ka mjaft trij të parat. 6.- Mos dëltë. 8.- Fundi të Mirdita. 9.- Gjysem q' rri në çatap s' pari. 10.- «Lyp të magjypil!» 11.- Thuej furrtatit, Shqipëri Industrjare Tregtare, jo Anonime;

E PERKOHËSHME KULTURALE POPULLORE

Del të paren e të tretën të diele të setcillit muej

PAJTIMET: Shqypni Perjashta

• Per 1 vjetë Fr. ari 4.— 6.—

» 6 muej » 2.20 3.—

Vjeti III. Nr. 37

Shkoder, 15 Kallnduer 1938

Copa 1 Lek

Shterpsija letrare

Tui kjenë se Zot. Gj. Bubani n' artikullin e fletores "Drita", 8-12-37 diktote një të më të bënë më të kthellten pershtypje, pse m' u duk per ardhjen e kombit me një randsi të patregueshme, dhe mbassi ai dishërote qe edhe të tjerë të kerko-hin me dhanë një gjegjëje pvetjeve rreth shterpsis letrare qe së veti e me vend i duerne prei goje, në sqyrtimin e bëm në rasë të 25 vjetorit të pamvarsis e së veti do ti kishin dalun çdo arbnorit qe perpiqet me lanë të pamortshem namin e Shqyptarit, marr guxim me shtue ndoj fjalë.

Nuk ka dyshim qe lumnija e atdheut per me u dhendë e pavdekshme në histori të popujve do të ket njasi fatosash e kreshnikësh pa ëmen të cilve histori ja si histor i do të jithe e mangtë. Në mos t' u perمندte, per shembull, Napoleon Bonaparti, historis kishte per t' ju bā një paudhsi ase pa ket fatos lumnija e historis së Francës do të na dilte lumni e zbët e fare mē e pervuejtë. Por luftat, shkathtsija, zhenija e Napoleonit në kje se të perjetshme do të mbesin në kujtimin e të gjallvet sa do motmote të kalojnë permbi to, nderen veç do të ia dijn historjakvet t' aftë, poetenvet, vjeshtarvet, gojtarvet qe kjene të zott me na i këndue e me na i trashigue hollsisht me njatë dëjsi qysh kjene veprue. Në kje se zemrat t' ona pertrihen në mburrje të lumnis s' etnevet t' anë ilir e të tanë dalldi krenare guxojmë ta çojmë ballin para çdo popullit sado të rropatet me u çfaq fisnik, per nderë na do të iau dijmë atyne shkrimtarvet grek e romakë qe neper largsi të kohës e megjullsina të saja, me ato pak shkrime të lanme, na ruejten të kerthnestë gjurmen e lumnis qe ata skaliten giatë motmotevet. Çka do t' ishte sot per né mos të kishte ndollë aftësija e Barletit e e pak shokvet të tij me na lanë kujtimin e Skanderbegut me njyre të spikatshme në histori? Leka i Madh me gjith lumnin e fitorevet e të ngadhnjimevet të jashtazo-

konshme e me gjithse sundimi i kishte mbërrijtë caqet e pabesueshme, vajtote prei rese e smire para permendores së Akileut pse fati i suell këtij një Homer me ia këndue kreshnikit e lavdet.

E para me qytetnue boten kje letratyra, dhe lumnija e popujvet zotetë më njatë shkallë ku ndalet letratyra. Grekija e gzoj skapen e lumnis e të fuqis prei kohës së Homerit e në Dhemostenin, Roma në shekullin e Augustit kur fjala e Ciceronit e Virgilit e e tjervet vjershtarë e poetë ndezi zjerm nder zemra e mkambi virtyte. Burri i ynë a nuk do t' a dajnë naltsin e Shqypes qe preku bashkë me këshilltarin e vet i cili shtyni ushtarët me gojtari të ve'n me rrahë krahët mbas frymes së tij? N' aftësi të shkrimtarit e të gojtarit pra do të léjnë fatosat e do mbatet fuqija e lumnija e kombit.

Por gjā pa gjā nuk bāhet. Të merret histori ja, mësuesja e jetës, e mbrenda kemi per të diktue fljimet, të hjekunat e pabesueshme si të luftarit, si të shkrimtarit, si të poetit per me i a dajmë një qelli mi. Te caku i lëdueshem mërrijhet neper vuejtje. Poëta nascitur, orator fit. Poet e e falë natyra por do të kalojnë nen peshen e merrzitshme të ushtrimeve fëmijnore, do të perçillet me u k në lumin e Stygjit per me u kullë e gojtar do të trajtohet me djersen e ballit të vet tui vnatë me Dhemostenin nder brigje të lumnit per të diktue çka natyra nuk i dha.

Shifet për, dami qe do shkaktojnë shterpsija e jonë letrare mbi komb por rrjedhja e shterpsis prei kahërien? Perpose arrëye të bukura e të drejta të cekuna prei artikullit kryesit të neltpermendun të sotës, kishim me dalun me cillsue pakujdesin e plogshin e motes së ré, qe mjerisht kam muejtë me pā e me ndi kahë në qytete të hueja e çueme me krye mësimet, nuk mendon per ndergjegje atdhetare e detyrë qe ka ndaj kombin me ju shtrua mundit e

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

SHKODER

flijes per të fitue zotsin e hartit, por hutohet mbas andjesh, tui kerkue defrime, gjâ qi mâ fort se me folë po më bân me heshtë, kahë më kerditet kjo varrë e pasherueme ndoshti prei pa kujdesit.

Si plogshtija, si shterpsija veç, mbas mendimi sim e kanë rrâjen në padieje e në pa kujdes qi diftohet në zgjedhje të degës së veprimi. Pak kush më duket, po dijn e ipo ia venë menden me marrë rrugen qi mâ fort i pershtatet natyrës, prirjevet, dishiravet e karakterit.

Bestytnivet t' astrologve të moçem me oroskopë per mjet të cillvet parafolshin fatin e foshnjes qi léte, sot mâ askush nuk u xën besë. Arrësyëja na dishmon se natyra kurgjâ nuk falë kot e gjithkuj i cakton fillin e mjetet e pershtatshme per me i a mërrijtë si mbas natyrës qi ka të veten seicili kenës. Njeriu i paisun me vullëndet të lir e mende kuptuese është i zoti i fatevet të veta, pse i lir tui kjenë lirisht e me mend do të syjnë kahë qellimi i mram pa shtymje të ndoj kensit t' eper qi i hjek meritimin. Sot mâ nuk ka privilege gjaku, fisi a çete, as nuk kerkohet si motit dishmije e fisnikis së gjakut a se rrjedhja genealogike per me pasë një zyre; ushtari mâ i fjeshti mundet me qindresë, zotsi e mende të shkathtë me hypë deri në graden ma të nelten n' ushtri, gjithnji si një bir i pervuejtë i popullit me fuqi të mendes të nderës e të burrnis me xânë vendet mâ të eprat e sundimit shtetnues. Vetem Mbreti, porsî shembull i gjall i historis s' atdheut, e ka me trashigim pushteten pshtetun n' arrësyen e zhvillimit historik kombtar. Të gjitha zyret e nëpunsit tjera rrijnë qilë per mâ të dijshmin, mâ të qindrueshmin e mâ të virtytshmin e mâ të fuqishmin, rrijnë qilë per djelmnin, shpresa kombtare. Por të vrojmë qysh punon djelmnija per me i fitue? Mjerisht, thue si zyret e nëpunsit t' ishin të gjitha një lloji, thue si të gjith njerzit t' ishin të njajët e t' aftë per çdo veprë, ajo, per me ia mërrijtë një të pertardhjes së lumnueshme, nuk i vën uzdajët në zotsin e vet, në mund e vuejtje, por kerkon me ju pshtetun krahit të mâ të mëdhajve qi kanë mërrijtë në rendet e epra shtetnore, me një pshtjellim jo të vogel të marrëdhajeve shoqnore e sidomos per të keqe shi të vetvedit, pse nëper ket udhë vën në rrezik nâmin e pertardhshem, mu e damtojnë fare. Tui mos i pergjegjë

zânit të nderggjegjës e tui mos i vue vesh rrahjes së zemrës qi e prirë kahë këjo o ajo punë, tui mos vrue thellsin e shpirtit e të karakterit të vet djelmnija merr në qaf vedin, tui vorfnue e tui rrendue kombin, pse ajo një ditë do të veprojnë kundra vetvedit, dishirevet e prirjevet të veta. Cfarë pune do të baje atëherë? Punë per dhuni; e puna perdhuni, si e dijmë, gjithmonë del e ka per të dalë e shterptë. Kush kerkon me dalë letrâr, muziktâr, mjek, fysik etj., vetem pse shpëneson me grumullue mâ shum pasun', a pse miku i a gjet bursen per ket degë e o per arrësy e aftësiye, prirjeje a dishiri kryen një kob ndaj vetvelin, ndaj familëjen, ndaj atdhën e bân një marri. "Mik, ma gjëjë një burrë . . . Per çka e don? Per çka të duresh ti, çfarë do". Oh marri! Raimondo Ruiz Amedo spanjol në librin: "Mshefsija me shkue marë", faqe 23 shkruen per vend të vet: "Djelmnija dahet në tri shkallë, e para e kohës kalueme ku me të lëme trashigote edhe zanat e zyre, e dyta e kohës së tashme ku uzdatet në fuqi të veta e mjes këtyne rrin e treta: djelmnija i bride (mushkë, e pafë) qi i njetet si ferrçë e keqe një zakonit as 'i grimb mâ pak i damshem e i tytë, zakonit të porosinavet. Pa kurrnji të drejtë qi me pasë mprojtje e nderë, pse teshmâ nuk i duhet dhanë askuj, tui mos dashun me u uzdatun, per me i dalun marë qellimit, në fuqi të veta, kerkon m' u futun të tanë dredhi në organizaten shoqnore moderne me mjete të paligjshme. Por ta thomi shpejt e çiltas, sistemi i porosinavet është një marre e perçudun per shoqnin në të cillen gjindemi, mprojtje e poshter per atë qi e ushtron, e poshter edhe per atë qi kerkon rrendimqare per shoqnî ku futet porsî lëngatë e msheftë e damtuese mâ teper se per askend per djelmni e cila rritet në plogshti të palujtshme tui u këndellë në shpënesë qi ka vue në porosit e miqvat të vet".

Shterpsi letrare! Po, e kemi per ta pasun deri sa mos të gzojmë drejtsi të mrimendë e paansî të plotë e deri sa djelmnija të pshtetun në miq e jo në fuqi të veta.

Djelmni per nderë tande e t' atdheut uzdatu në vetvete.

Vuej por mos u perkul. Djelmni "mjeftoi vetvetes".

L. M. Politi

Nji kujtim

Nji kujtim per nji hÿll qi prendoi prej horixontit të gjallvet.

E prá dymí vjet kaluen ç se ky Shpirtë i madh u shoqnue në patriarkët e artit botnuer.

Horati.

Horati kangtár, edhe pse Epikuré i shpa-llun, jeton edhe sot e ká me rrnue gjithmonë sá të ketë njerz kulture shekulli.

Permajtja :

Poeti e shef natyren në zgjim e fillon ta kndojë prendveren më gzim qi bjen (v. 1-6).

Bjen në mendim e kujtohet se hijeshija e ksajë jetë rrxohet nen kosë të dimnit (7-12).

Shpneson se me të bame të hansë tesh agon persrí lulzimi e bukurija (13).

Veç deka ndrron prej dimnit e bima prej jetës së nieriut.

Bima njallet e nieriut jo. Ky mendim i

Ësht të drejtë qi edhe na Shqiptartë, si marë kombet, të ja kushtojmë nji kujtim sado të vogel.

Kjo vjerrshë e Tija e kthieme në giuben tonë është mundue disí me ja gia armonisë së Lirës së Horatit; por, medet, sá pak i është afrue!

Lexuesa të ndershem, pendës së ré mos i vëni faj: E shkreta ka fillue solfegjon.

xuer prej pendës shprehjen aq të bukur sá të vertetë: Pulvis et umbra sumus. Jemi dhé e hije. (14-16).

Kaq e ka tremë shaureti i deksë sá gadi, gadi nuk beson se shef diell neser (17-18).

Me dekë gjithshka sosë (19-20).

Gjygjin e presin veprat; e as hater, as zotsí e as vetí e posaçme s mundet me ja ndrrue gjendjen nieriut në atë jetë (21-28).

Carminum; Lib. IV; c. VII.

Bora u shkrië, bari teshmâ tokve u kthejtí
e pemve gjethí.

Ndrron toka ftyrë, kalojnë lumijt në te shterrun
permbrenda brigjesh.

Hiri me nynfë e motra fitlon në të leta
me drejtue kciimet.

Vjetë e kohë të grabitë të bukren ditë e të thotë
mos prit t' amshuemet.

Motin flladi e zbutë, vera dbon prendveren
mbaruese të dyja.

Sá vjeshta e frytshme të két pjekë pëmtë e shpejt
kthen dimni i thatë.

Veç hâna e shpejtë i ndreqë damet qiellore.
Na atje tesh bimë

kû baba Enë kû i pasuni Tul e Anru
jem hije e dhë

Kush di, Qiellorë, se neser ditë së sotshme
ká me ju shtue?

Të tanë i ikë thojvet të pangishem të trashiguesit
ç ka i dhae jetës së dashur.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

*Si të dissh njëherë e gjygin ta ketë prë
nadhnisht Minosi;
Fis as gojtari, Torkuat, e as dhymshmi
s kan me të kthye në jetë:
As Djana s mund ta xjerrë prej terrishë së ferrit
të dlirtë Hypolitin,
as Thezen s' mund të ja kputë hekrat Leté
Peritout të dashtun.*

JAK GAZULLI

V. O. «Ë» s njehet rroke, e kur njehet e kam shkruar «E»

Spjegime :

v. 15. Baba Ené pse themeluesi i shpisë së Augustit. Eneu ishte Trojan i biri i Ankizes e i Veneres. Erdh në Lac mbasi rā Troja.

v. 15. Tuli e Anku. Tul Ostili e Ank Marci dy perandorë Roman.

v. 22. Minosi gjygtari i Ferrit.

v. 25. Djana hyjnesha e pyjevet e e gjojes.

v. 26. Hypoliti i biri i Thezeut. Kje gjikue për dekë e për ferrë pse pat dashni me Djanen. I dlirtë në sarkazem.

v. 27. Thezeu mbreti i Athinsë.

v. 27. Hekrat Leté një soj si hekrat e Ferrit e të deksë. Lete lum i ferrit.

v. 28. Peritou u bashkue me Thezën me grabitë Prozerpinën e mbeten në ferrë.

Vjetit të rí plaku

(tingllim)

*Ah si s kam shkue për t' mbramen herë m' e ndi
Me tridh't e një dhetuer pá u bá mjesnatë
Motmotin plak kúr t' ngrítat djersë tuj shí
Me t' birin me mzi flitëte tuj dihatë :*

*O bír, mbarova e shkova; po t' lá fëmi;
U plaksh treqind e má sà vojte ka yt atë;
T' rrethojshin t' mira shumë, t' pa kund kufí;
Mos t' rafët me hjekë as zí as luftë as lngatë.*

*Një fjalë due me t' a thanë para se t' as
E mbaje n' mend, n' mos daç zemëra me t' t' as,
- M' a ka lanë vjet tuj dekë baba pasët dritë, -*

*Se bota, sà t' jësh gjall, e si një res,
Sado mirë t' bajsh, p' arë shpirt me t' a true;
Por, t' mbyllmen sýt, për krejt nisë me t' qitë.*

Donisa

Sod një pjesë e madhe e varzave shqyptare e njëf mire muziken, e tuj u drejtue mbas thanies të një muziktarit të moçem: «in musica est vita» jeton me të tue marrë përherë një hov më të naltueshem kah ajo, tue gjetë aty pushimin më t'amel. Natyra i fali prirjen, shkolla e përmirësoi e harti e naltoi.

Sod vajza shqyptare din me u rë veglave të ndryshme, merr pjesë edhe ajo me të tjerë, shpesh u prir tjerëve për me nisë kangen a vallen.

Sod, tue sjellë kujtimin rreth mramjeve vllaznore të dikurshme, na del para vajza shqyptare atëherë e përbuzun, e ndryllun, por sod e lirë, mbretnon mbi tjerë, din me i rrshitë lët gishtat mbi tastjerë të pianofortës që i është bërë si moter, tjetër andrrim nuk ka veç me ndëjë gjithherë me të për me mujtë m'ë bërë krejtë të vetin ket hart të mrekullueshem, por detyrën tue mos e harrue, pse e din se koha shumë i dha liri por i lypë edhe dijtunë e punë.

Në s'at valët e ajrit na bijnë këndëshem në vesh t'onë meloditë të ndryshme, pjesë të veprave t'auktorëve më në zë, *canzonette* e kangë fjesht shqype, që zemra na rreh e me i herë kujtohena: janë hartistet t'ona që këndojnë. Na shkodranet kemi hartisten t'onë Palucen për të cillen jemi kryenaltë përpara të gjithëve. Zanin e amel të sajën e ndigjojnë me andjë të huejt, e ndigjojnë Shqyptarët, e ndigjon Shkodra, e ndigjojnë vllaznit e motrat e veta për të cillave kushedi më tepër se një në msheftsinë e zemers së vet e lmon andrren e bukur me mujtë me mbërritë një ditë m'u bërë si ajo. E të gjithë e presin me dishir, me dishir që m'ë ndi edhe m'ë p'at një herit persi në ket Shkodren t'onë. Bylbyli në çerdhen e vet din me dredhë notat e një melodis më të çmueshme, pse aty njallen e pertrihen kujtimet më t'amelat edhe ndisit më të shtrëjtat që përmban jeta.

Tue kundrue vashen shqyptare në pikëpamjen e hartit të muzikës shofim ndryshim mjaft për kohës së dikurshme e së tashme: këqiri të kaluemen por p'at bërë gjurmë, u drejtue përpara me hapa të rregullt, dhe kemi shpresë e arsye me pritë shumë për kohën e ardhshme.

AG-ZOT

Çashte gjuhësore

Gabime për t' u ndreqë

Duhet me thanë e me shkruë: *tash, prap, vrap, larg, nalt, mjaft, zjarm, njani etj.* e jo: *tesh, prep, vrep, lerg, nelt, mjeft, zjerm, njëni, etj.* sikurse ndihet sidomos në gropën e Shkodrës e sikurse e shkruëjne ka i herë edhe disa shkrimtarë të vlerës shkodranë.

Të dyja trajtat janë në përdorim edhe ndër ato vënde ku ndihet trajta e dytë, por trajta me *e*, e cilla shqyptohet fort e hapët, nuk është tjetër por një shtrëmbnim e bastardhim i trajtës origjinare me *a*.

Evolucioni gjuhësor e ka prurë gjithmonë me vëdi ndër të gjitha gjuhët, para se këto të merrshin trajten definitive të lavrimit e të shkrimit, shndërrimin a zbunimin e zënoreve, e kështu edhe në gjuhën t'onën *a*-ja ka të prirun m'u sbutë n' *e*, *e*-ja m'u ndërrue n' *ë*, e këjo më në fund m'u shdukë fare, sikurse për shembull, prej fjalës origjinare *nana*, duel *nëna* e toskënishtes së soçme, e prej *dòrese*, si ishte në kohën e Buzikut, kemi mbërritë në *dor's* të gegnishtes verjore të soçme, ku *ë*-ja nuk ndihet më aspak.

Prandej sod që shqypja gjindet në fasën e lavrimit e do të vijojë gjithnjë me marrë trajten definitive të shkrimit, duhet me i kundrështue këtij degjenerimi gjuhësor, në mos daçim që edhe gjuha e jonë të mbërrijë në shkallën e anglishtes ku, p. sh. *a*-ja shkruhet *a*, por... shqyptohet më të shumën *e*.

* * *

Nuk duhet me shkruë as me thanë: *kerkush*, *kerkund*, *kurgjâ*, sikurse ndihet gjithnjë sidomos në gropën e Shkodrës, por *kurrkush*, *kurrkund*, *kurggjâ*, sikurse me të drejtë e shqypton Malcija e Shkodra e pak a shumë përgjithsisht Shqypnija tjetër.

Adverbi *kurr* që tuj me përbërë fjalët e nalpërmenduna është parashtesë mohuese e rregullt në gjuhën shqype, në s'at që *ker* nuk difton *kn*rgjâ, por është vetëm një të prishun gjuhe, gjithashtu *kurr* në fjalën *kurggjâ*, që gabimisht kishte me mujtë m'u njehë si adverbi *kurr* por nuk u shkruë drejtësisht sikurse lypset: *kurggjâ*.

Në ket rast është më me përmendë se nuk duhet me harrue se janë trajta të rregullta të gjuhës së drejtë edhe: *askush*, *askund*, *asgjâ*, *asses* etj. ndër cillat parashtesa mohuese është adverbi *as*, e të cillat mjerisht shifën se përgjithsisht janë harrue ase kanë mbetë jashtë përdorimit.

LUL SHKURTI

SHQYPNIJA PITORESKE

L U N X H E R I J A

Paralelisht me Nëmërçken, kah Pr. i sajë endet mali i Lunxherís.

Nji varg bukur i gjatë qi mundohet gjithkund me ndjekë at të parin si në naltsí si në gjatsí, porse në të dyja veçse i afrohet. Kah L. lëshon nji luginë të ngushtë me Nëmërçken ndersá kah Pr. zbret ambël mbi kodrina e fushore të blera deri në Drinin e Gjinokastrës (Dropulli = Drinopulli). Në bregun e mājhtë të ktij lumit, mbi shkambij gelqerorë, pushon Gjinokastra qandrra mǎ e afermja e ktij mal. Lunxherija qi i falë agimin e qeshun Gjinokastrës, prej ktej ká nji pamje të madhnueshme. Perpjettet me nji krení thue se majet e saja të shumta, rreth njaj naltsije, po prekin qiellen.

Vetun kah Veri zbret pak mbi qafen e Gomares mbi të cillen i shtrinë doren majes së Çajupit e prej ksajë maje zbret në qafen me të njajtin êmen me u lidhë me shkambijt e lamë të Strakavecit të Zagorís qi perpjettet krejt thik tuj mos lanë tjeter shteg per hypje veç ngǎ qafa e Çajupit.

Kah Jugu këputet kreshta e zbret mjaft priert mbi lugin e Sukës, affluent i Drinit. Krejt ky varg, pjesët e epra i ká të qveshuna bímësh e pëmësh e petkun e blerë e ká hjedhe te kambët mbi të cillin kanë ngulë katundet e bukura të rrethit të Gjinokastrës.

Nji udhtim mje në maje nuk kishte me kenë nji punë aq e vshtirë sá të diftohet.

Trí rruga kryesore na shpiejn mbi ket mal të permëndun të Shqipnis jugore: Dy nga Gjinokastra e nji nga Labova, por asnjëna nuk na qet në nji ditë të shkuem e të kthiem. Me e shetitë ket mal, dubet qi nji natë t'a kalojmë mbi të e të gzojmë të pámit e agimit të rráll qi falin bjeshkët. Kështu, kemi rasë me rrahë nji rrugë e me u kthye në nji tjeter.

Kalojmë Drinin mbi nji urë të vjeter e mandej ndjekim nji rrugë mushkatare, kund kund çilë e zgjǎ edhe per automobil qi na rrekë mbi kurizin e disá kodrave argjillore deri sá nji gubull shpijash të paraqet Laboven qi sot veçse të kujton lavdít e kohve të predueme.

Nji prehje trupore në ket vënd e nji shetitje me mënd nder kobët e kalueme qi kanë lanë gjurmat e veta, s' do t' ishte e pápelqyeshme. Kemi endë në kambë ndertesen e nji shkollë të mesme me nji salon të bukur në formë akademike kǔ epeshin kshilla pune per breznitë e reja. Mǎ ndej nji depozitë gruni e misri ku u ruejshin prodhimet e vjetve të pllëshme per stinë të vorfna. Nji vënd qi kujtote doktorin e vet, qi njehte nder bij të vet hǎmirsa shembull per kohë të soçme.

Prej ktu lehtë dallohet rruga qi me dy leqe na shpie në qafë. Prej qafet si nji liqé i blerët na shtrohet nji fushë e madhe mǔ 10 minuta nen qafë. Lkundjet e barit prej flladit të freskët të bjeshkës apin krejt pershtypjen e valve në mjedis të cillave si aní qindron nji hotel mjaft mirë i rregulluem per at naltsí.

Si fluturim lëshohemi mbi valët e barit qi mbulon gjujt t'onë deri sá mrrijmë te hoteli i Çajupit kǔ në lulishten perpara të knaqë nji gotë ujë i freskët qi ç'prej Labovet na ká mungue.

Nji fushë e blerë në mes t'asajë shkretí është me të vertetë gjǎ e rráll. Në mes t'asajë natyrë të vdekun, t' atyne kershtallave të lame, t' atij formacionit t'eger, ajo fushë aq e kandshme me at blerim mbi të cillin lodrojnë qingjat e butë është e papershkrueshme. Kontrastet e natyrës janë të çuditshme.

Aj lug i gjanë, qi dikur ishte shtrati i ndoj akullnajes së pa jetë sot është bǎ nji vullǎ i tanë lulësh të bukura e të rralla. E rreth tij perpjeten me at pamjet t'eger maje të shumta tuj ja lanë veç pak qafa per persikim.

Gjindemi mbas fteshetet të Lunxherís; majet e saja të gjitha rendohen në varg njena mbas tetres. Për më mǎja e Çajupit e mbas sajë e dalë qafa e Gomares prej majeve të Skafiloqit, Subash, Kara, Idriz etj. Krejt kah veri, i dǎm prej ktyme majeve prej qafës së Çajupit, perpjettet shkambij i gjall i Strakavecit të Zagorís qi e kemi shi per bǎll. Formacioni i tij i egër kǎ nji fuqí aq të madhe magjistare sá të

perpinë, të shtangon. Karpi i gjallë një copet i lamë krejtë që futet thellë në gjyjtë e qiellve rreth të cillit si të terbueme siellen lasha rësh, t'impohet, të paraqitet si një hyni para së cilles jë i pafuqieshëm, mbi të cillen kurrsesi nuk mbrinë.

Por edhe për këtë shqipja i ka dftue një shteg të vetun zogjve të vet. Prej qafës të Çajupit një rrypore e ngushtë të përciell me një rrugë leqe leqe për në mëje.

Prej atje bariu shqiptar ja thërrit kangës përcjellë me lahutë tuj madhnue bukuritë e natyrës që dijen me ja formue at shpirt krenar me ndjenjen e gjallë të lirisë e të guximit. Prej kësaj fyelli i barit përhapë tingujt e bukur që janë shprehje e jetës së lirë të cillët veç aty mund të kuptohen. Kanga e tij është çfaqja e plotë e harës së tij shpirtnore që s' di çka është e liga. Shpirti i tij i ushqem vetun me të bukuren nuk e njeh të keqen.

Pershtypjet e shumta të dejin. S' të bāhet me ndëjë, me pritë, lypë e e kerkon at msheftsinë e natyrës që ka gjithë at fuqi terhejke. Të bāhet se i avite buzët e shkrumue me ngjet burimit të bukurisë e të knaqes së dishrueme e me fuqin misterjoze të natyrës shovet etjen që djeg e përvlon të gjithë ata që kërkojnë knaqen larg sajë.

Dalë ka dalë, dielli merr teposhten. Rrezet e tija duken e zhduken prej maseve të shumta derisā tuj përshndetë ditën çon prej kreshtash rrezet e mbrame.

Nata shtrinë sundimin e vet; natyrën e mbulon terrina ndersā në qiell ndezen hyjzit e shkelqyeshëm që kësaj të bāhet se i kē mā afer. Termometri zbret ndër gradët e vogla e mën jeta e levizja.

Porsā rrezet e diellit të përshndesin ditën e rē, gjatë fushës, buzë stanesh, ndermjet mājesh i prinë ogiçi berreve me dalë mbi shkambijt mā të naltë. At rrugë ndjekim edhe na.

Prej qafës së Gomares një mbas një ndjekim majet e Skafilloqit, Subashit, Kara (mā e nalta). Por në këtë drejtim mund të ndjekim vetun ata që e ndijnë vedin t'ushtruem pak a shumë në këtë sport. Për të tjerë që i mungon një ushtrim i tillë asë të randuem me motmote përshkojnë djagonalisht fushen e në shpatin kundruell një rrugë berresh i prinë pranë një stani. Kjo rrugë mushkatore vazhdon tej tij pa-

ralelisht me kreshten në drejtim të jugut. Përshkohet neper disa gryka të ngushta e t'ulta që e qesin mbi dō livadhe të vogla deri sā mbrinë skajin jugor të Lungjeris, aty kësaj malë rrxohet gadi thik me i lanë kalim ujit të Sukës. Atëherë ndjekim të djathten të prim prej rruget në drejtim Prendimuer me mase kreshten.

Një vetmi e perfrigueshme, një heshti misterioze shtrihet për rreth. Vetun mbi majet dallohen aty këtu barijt e vogjël me delet e bardha që porsā duken tuj kullosë gjatë shpatit.

Lugina që na përciell ndër kohë shinash merr ujte e parë prej qafës së Dardhës të cillen dō të përkim na. Æsht qafa që lëshohet në masë të maseve Kara e Idriz. Ulja mā e mrame e kreshtës; shtegu i fundit për kalim.

Pak pā dalë në qafë, kemi edhe një bane-së barijsh kësaj mund të gjëjmë ujë. Ky mal është krejt i vorfen për burime. Jashtë krojeve të Çajupit, nuk gjëjmë mā ngjeti ujë për të pī.

Mu mbi qafë, përpjetet në formë piramidjet māja Kara që naltsohet një 100-200 mbi kreshtë e 1200 m. mbi syprinë të detit. Prej këtu të tretë të pamit mbi hapsina të pamatuna. Kah L. vargu gelqeruer i Nemerçkes i cilli me gjithë se mā i naltë nuk ja pret pamjen vargut të zbardhuem të Gramosit. Të dy vargjet që ënden paralelisht njëni mbas tjetrit me malet e Konicës kah Jugu e me Ostrovicën kah Veri formojnë panoramen alpine mā të bukuren që mund të paraqesin bjeshkët e Jugut; ndersā kah Lindja mbas luginës së plleshme të Drinit shtrihen një mbas një mbi malet e Kurveleshit e të Himarës. Mbas tuj shpatin i kaltert mbi të cillin zhytet kupa e qiellit pā rē.

Kah veri, i prinë Tomorrit plak që përpjetet i vetmuem.

Mbi një malsi kësaj dore, para pamjeve kaq të madhnueshme orët luten pā t'ndëue. Bukurija që të rrethon të bā me hapsinë lodhjen e 4-5 orve rrugë që kemi bā prej hotelit. Poshtë në breg të Drinit avulloi Gjinoakastra tuj etshur në rrezet shkrumuese të zhegut ndersā këtu freskija i kthen në të kandshme rrezet e djegagurit.

Në shpatin Pr. lëshohet rruga që kemi ndjekë. Me disa leqe na ulë në teposhte të disa stane ku mund të gjëjmë pak ujë për të cillin kemi vejtë gjatë udhtimit. Gjithherë në teposhtë bijmë në shtrat të shtruem në zhuri

BASHKËPUNIM PER FJALORIN SHQYP

F J A L Ë T Ë R R A L L A

Mirditë.

polik, u = çimerr. p. sh. : më ká xânë shpija polikë shum.

m' u dà dy furkash = m' u dá dy tarafesh, dy anësh. p. sh. : në kohë të zgjedhevet u dá bajraku dy furkash.

horoní, a = tepsí e madhe sá 'i sofer.

fjaltár, i = lajm tár; aj qi çon, asè bje fjalë.

gerrç, i = pyllë e madhe, e dëndun.

me fíjue = me gabue (moralisht).

me mbretë = me shtypë, me thír. p. sh. : kam mbretë kambët tue këcye, mbrete vëndin kû të ká xânë gjarpni.

dhá, i = nye. p. sh. : këjo lândë ka dháj shum.

me ngushtue = me bâ dobí. p. sh. : i ngushton dora = ká doren e mirë. Diku njeti thonë : i gjikon dora. Ká edhë veshttrimin «me dalë» : pásh një ânderr, edhë ândrra më ngushtoj (më doli, m' u vertetue).

un percjell, vjell, sjell = un percjelli etj.

un ndreq shpija = un ndreqi shpija.

korí = vend merá, i perbashkët. p. sh. : ky mal âsht korí.

tale = tokë pa gur (thohet per tokë : tokë tale).

ftré = merllë bore.

perdhë, u = gjarpen. Kahë Kthella «dhé,u» = gjarpen.

krahanesë = hej akulli në lândë.

vastakë = hej akulli çfaredo.

prej një dheut të thát i cilli na perciell deri nder disá livadhe e pyje. Tash fillon blerimi. Rruga dredhon nder mjet arash e gardhijesh në mes të pëmve e prozhmeve deri sá na qet mbi shpinen e disá kodrave të cillat rrëjnë synin e pamësuem tuj t' a paraqitë krejt afer qytetin ndersá pershkimi i tyne i lypë disá orë.

Rruga na qet në lum të cillin e kalojmë me dalë në Gjinokaster. Prej kndej Lunxherija ká një pamje të rráll. Mbi shpatin e sajë munë të dahet me sý rruga qi kemi ndjekë ç' prej majes e cilla na ká kushtue 5-6 orë udhtim.

RROK ZOJZI

kombë, i = soj, rod. p. sh. : Bjeshka e Mune-

llës nuk ká veç një kombë bari (një lloi bari).

spirë, a = bark (it. dissenteria).

un mujs = un muej. p. sh. : un mujs m' e bâ ketë punë.

t' a mujsi zjermit vorben = t' a mueje zjermit vegshin qi të zihet sá mâ shpejt.

zylth, i = balta qi len duhani (nikotina).

vnjesë, a = të vyem (prej verbi «me vnje» = me vyjtë).

lpizë, a = sergji (Shkodre).

prite buken = preje buken.

me thrritë = me thirrë.

mye, a = palc (it. midollo). p. sh. : kúr i hín per mye duhani nuk i hiqet mâ = kúr t' a marrë ves duhanin etj.

shterpore, a = kolibë (tbanë e vogel, e vorfen).

dhëmez = kryma me lesh si mndash i eger, qi ushqehen me gjeth lisash (lândësh).

âmsht, i = shtazân. p.sh. : toka do punue per t' âmsht.

dhizë, t = erdha.

me kumbë = me krye, me dalë m' âne. p. sh. : një i vetun s' und i kumbë të gjitha rangët (punët).

Malsi e Madhe.

me gjyftye = me qitë. p.sh. : âsht rrxue e ka gjyftye (it. slogare) doren.

u kujtuesh kahë ti predikoje = kanë predikoshe.

balcî = ushkuer. (Kthella : balcî = ushkuer).

percagëz, a = âdredhë opënge.

m' u bâ perba = m' u coptue. p.sh. : rá gota shishja në tokë e u perba.

s' e kisha besue = s' e kishe besue.

me kumtue = me hëne, diktue. p. sh. : mjeft u munë me u ushëhë por e kumtova se e kumtova.

me inue = me kapë me qepë, me pershkue (pëtkun) it. strapungere.

me potanisë kend = me i ardhë hakut kuej.

kambur, i = a) qi ecë fort.

vregna, vregna = shikë, varre. p. sh. : rri rahat se po t' a bâjë shtatin vregna vregna, po t' a çoj shtatin shikë.

Fryma e "Lahutës së Malcis,

Entusiazmi, me të cillin kje pritë prej publikut shqyptar botimi i kryevepers epike të Poetit kombtar, A. Gjergj Fishtës «Lahuta e Malcis», është me të vertetë shprehja e gjallë e nderimit e të simpatisë për Auktorin e famshëm e veprën e lartë të tij.

Undyra e inteligencës shqyptare, që vleren e «Lahutës» ka pasë rasë t' a njofë e t' a konstatojë para disa vjetve prej kangve të botueme nder blëj të veçantë e nder flëtt e rivistës së njoftun të Hyllit të Dritës, — tue vrojtë moshën e shtyeme e shndeten e vojtun t' Atë Fishtës — ishte e preokupue me se tepri prej kujdesi mos po i ndollte edhe kësajë, si s' kryeveprave tjera letersije e harti me famë botnore, me metë e cingume, e me të dhanun pritë të kryemtë e sajë.

Çka deri dje ishte një dishir, sot u këthye në realitet.

Diten 28 Nanduer të vjetit të kaluem, kurr populli shqyptar e Shqypnija marë mledhë tok pa ndryshim krahine, besimi, moshe, gjendje e profesjoni, nxitë prej një dishiri të vetem, prej një ndjesije të vetme, prej një detyre të vetme e prej një ideali të vetem kremtote me lulzim të jashtëzakonshëm të 25 vjetuer të pamvarsis. Poeti Kombtar me botimin e «Lahutës së Malcis» i falte atdheut të parin poemë epik, si më të bukrin monument të rasës së gëzueshme e më të çmueshmin shperblim, që dote t' u epte fatozave, të cillët nder perpjekje për liri komtare, dhanë kontributin e gjasë e të pasunisë së vet, të fjalës e të guximit të vet, të gjakut e të jetës së vet, tue amshue veprën patriotike të tyne nder kangët e pa dekëshme të saja, që vllazent e tyne shqyptarë kanë me shkue tue këndue djallë mas djali e breznë mas breznije, e tue u a perjetsue ëmnat e tyne, të cillët kanë me metë të shtypun nder flëtt e saja po ma qindrueshem se në që do murajë mermeri, pa pasë çka t' u bājë as mizorija e nierit, as padrejtija e historjakut, as rryma dermuese e kohës.

«Lahuta», fillue m' u botue së pari kohen e robnis, mu n' at kohë kurr ishte një delikt i madh jo vetem të botuemt por edhe të shkruemt shqyp, del sot e perkryeme e e plotsueme vetem mas njizetepësë vjet liriye; — edhe kjo shumë herë e trazueme prej ngjarjesh e turbullimesh, që synojshin të cenuemtë e komit, — e n' agim të zhvillimit të letersisë së giuhës shqype, privilegj ky, i cilli s' mundet mos m' u theksue me andje e krenë prej atdhetarve të vertetë, për s' i rall edhe nder komet më të qytetnuemet e të perparuemet në që do lamiye.

Psiholog i shpirtit të shqyptarit e shqyptues i këthellte i jetës së popullit, Atë Fishtë, ka diet, me penden e vet ari, t' a ravizojë, më aftsin e një piktori hartist, jeten e shqyptarit, sidomos atë të shqyptarit të maleve nder të gjitha manifestacionet e saja individuale, familjare komtare e shoqnore, me njëre aq të gjalla e të freskta, s' me të thanë mendja, se naser, për një hipotezë, me pasë për t' u shdukë prej faqes së botës fisi i shqyptarit e me pasë për të humë eksistencen e vet, në që do pikpamje do të kishte me jetue nder fletët e «Lahutës» kurr paraqiten të pershkrume me një realitet të çuditëshëm: doket e tija, zakonet e tija, perpjekjet shoqnore të tija, psihja e idealet e shpirtit tij fisnik.

Oso Kuka, trimi Shkodranë, që për mos me i u dorzue gjall cubave të Cetinës, i ep zjarm barotit e hrellë për aq kullen që ishte ngujue aj me sokolat djetit e vet, tue bërë flijetën e vet e të vetvet, ishte shenull i gjallë i kuptimit të rrallë që ka shqyptari për detyrë ndaj atdheut s' me i u dhimtë aspak jeta, kurr t' a lypin e marta e perdashkët.

Marash Uti plakuri Hotit, që vjett më të bukurat e jetës i ka shkru nder lufta, e sot i motnuem për jo i metun, shkon tue mësue e tue i dorzue djetit e bajrakut, që t' a duen vendin e vet e k' a majn gjithmone nalt prestigjin e nderit e shqyptarit, e tue i këshillue që të rrijn në beh kundra atyne, të cillët nën

mlojen e hypokrizis duen të diftohen miq por janë anmiq. paraqitet si tipi i burrit t' urtë e trim shqyptar.

Dedë Gjo' Luli, fatozi i padekshem i levisjes se pamvarsis, qi kryeson çetat e Lekve të Maleve të Malcis, të cillët kanë rrokë armët per të shkundë robnin sá herë shekullore e per t' i rifitue atdheut lirín e të parve, áshq personifikimi i atij trinomi shëjt: besë, burrní e urti, me të cillat u lidhen shqyptarët per t' i bâ ball ushtris s' organizume të turkut me një trimní e qindresë aq të madhe, sá me bindë European marë.

Tringa, e rrxueme pa frymë prej plumit të Shkjaut mizuer, ká me kalue në historí si eksponent i tipit të vashës shqyptare, qi per dashtní vllaznore, erz, bésë e atdhé din të bâjë flí vehten në kohen mâ të bukren e jetës:

Pater Gjoni, frati i rí, qi me fjalë të flakta man nalt moralin e burrave të famullis së vet, të cillve nuk i dahet as aty kú lufta vlon mâ rrebtë, perfaqson idealin e meshtarit katolik, i cilli, në misjonin e naltë të vetin, bashkon fé e atdhé si dy dashtni qi i a apin doren njana tjeters, si dy binarë mbi të cillët pështetet lumija e dy jetve.

Vepra filantropike, e Pater Palit, birit të dëjë të Kosovës së robnueme, qi perloton me lot gjaku dasín mjes elementave të ndryshem shqyptarë, e cilla i ká sjellë kurdoherë komit rrenimin mâ të madhin, áshq dishmí e kjartë, se dashtnija e krishtenë, kú t' a lypin e mira e vendit, nuk ká megje as cage, as dallim personash as krahinash.

Janë figura të larta protagonistash të «Lahutës» nder të cillat stigmatizohen fazet e ndryshme të jetës shqyptarit, e per reth të cillave gershetohen sá kunorë ngallnimi qindat e burrave, qi, me trimni të tregueme nder vise të ndryshme e nder rasa të ndryshme, e me gjak të derdhun nder lufta me karadak e me turk, lane gjurmë të pashlyeshme heroizmi në historín e rilindjes, e i pregatiten brumin e pershtatun të mâ së parës epikë komtare, e cilla do të jesin per brëznit e ardhshme trashëgim i çmueshem guximi, e fnér i shkëlqyeshem

e i pashkimshem atdhédashtnije per t' u ndritë rrugen qi do të rrahin nipat e kreshnikve të sajë në fazen e dytë të jetës komtare, e cilla do të jetë faze perparimi, drejtsije, kulture ngallnimi në çë do lamë aktiviteti.

«Lahuta», e cilla në koncepcjon e në të zhvilluem të vetin áshq shprehja e gjáll e jetës së shqyptarit në pershkrim të dokeve, të zakoneve, të marrveshtjeve, të besës, të burrnís, t' urtis, të karakterit të shqyptarit, veçanerisht shqyptarit të maleve, e cilla, me gjith se e pá kurraji konfort, qi kishte me lypë jeta moderne, áshq gjithmonë jeta mâ e fjeshtë e ë zdashun prej gjithshka áshq të studjuem e të tepruem, do të jésë si një jetë e dytë e jetës së popullit e shujtë per ndjenat e shpirtit shqyptar çë do klase e profesjoni.

Nder kangët e saja ká me gjetë defrim bariu, kúr, per rreth grigjes së vët e në heshitim të natyrës së qeshun të bjeshkve t' ona të madhnueshme, ká me shkue tue këndue trimnit e gjyshave të vet; pushim per gjymtyrët e lodhuna prej mundit të ditës bulku, të cillat ká me i a lexue i biri, e në pershtrime të tyne ká me ndie se çka kanë vujtë të parët per me shkundë robnin e sá qindvjetve, besë e urti - dy karakteristika të çmueshme, qi e veçojshin burrin e Maleve, para se fryma e perdhosun e kohës t' a prâte ajrin e jetës së tij shoqnore, e interresa t' a flligte shpirtin e tij - malcori, diejë per të lavrue menden, erz e ndër per të trajtue zëmrën, burrní per të formue karakterin, ideale per kohen e ardhshme xansi; shkndí atdhédashtnije të gjith ata shqyptarë, qi, zdashë prej çë do paragjiki i Lahutën kan me e çmue si mas vlerës objektive qi ka, porsí një kryeveper e letersis shqype, e cilla, edhe mas kritikave të bâme, po thejja me vend, ka me metë në tansin e vet e pamujshme, e ndër per komë e letersis.

«Lahuta» áshq një monument, qi do t' i a per jetsojë emnin komit shqyptar.

Vall! po a thue se Komi s' do t' i a per jetsojë emnin Auktorit të sajë?!...

GJIRI I VALVE

Nji pervjetuer i permállëshem

(31 Kallnuer 1913 - 1938)

Shkodra fisnike, qi në që do rasë din me i nderue deshmorët e kreshnikët e vet, a thue ká m' u kujtue me vñe me 31 të këtij mojit një kunorë lulësh permbi vorrin qi ndrën të mbetunat e të madhit Hasan Riza Pashës, vali e komandár ushtarak i sajë, i cilli shi 25 vjet mã parë, në të kryemit e detyrës së vet shëjte e madhështore, rá flí i plamit trathtár mã të poshter?

Arsye të plotë ká Shkodra me i bâ nde-rime të posaçme këtij fatosit në kuptim të ver-tetë të fjalës, sikurse edhe ja ká bâ në rasen e të bártunit t' eshtnave të tija në një vënd të dëjë, një vjetë e gjysë mã parë, pse êmni i Hasan Rizás ást i lidhun ngushtsisht me êm-nin e Shkodres; neper Hasan Rizán Shkodra levdohet per një nder rrethimet mã t' ashpra e të gjata qi permëndë historija, e qindroi deri në fünd e vetmja në të gjith luften Balkanike, neper të furija e anmikut, qi kerkote Shkodren per xhevahirin mã të çmueshmin e kunorës së vet, u thye e u shkallmue, tuj u bâ kështu shkak jo mã i mrâmi qi Shkodra i mbet Shqyp-nís, pse diplomacia europjane qi në që do rasë i ká dhanë e i ep randësi fakteve të kryeme, ndryshe do të kishte vëndosë permbi fatin e gjytetit t' onë po t' a kishte pushtue anmiku qyshë në fillim.

Hasan Rizaja münd të percaktohet me dy fjalë: «njeri i detyrës» pse ket vírtyt, qi mje-risht në jeten t' onë të soçme e shofim kaq fort të lanun mbas doret, ai e ushtroi gjatë kohës të zyres randësiplote të tij, në mëndyren mã të shkelqyeshmen, me zellin mã të persosun e de-ri në çasin mã të mramin e jetës së vet.

Ást një gjá shembullore e shum e per-mallëshme me ndí tregimin e dekës së tij si e pershkruen Gino Berri, në vepren e vet: «L' assedio di Scutari» e cilla ást deri sod historija mã e sakta e mã e hollësisshmja qi ke-mi mbí rrethimin e Shkodres, e na, në perkuj-tim të 25-vjetorit të dekës të generalit fatos, po u a paraqesim lexuesave t' onë.

«31 Kallnuer». Mrâmë u vrá Hasan Rizá Begu. Lajmi ká shkaktue pershtypje të madhe, e, si mbas personave, ká zgjue një ndísí dhi-met ose kujdesit per çka ká me mujtë me ndo-dhë mrapa; ndokush, mjerisht, ká provue edhe lécim. Por kurrkush nuk á habitë; gjithkush mëndote se nder mã të parat flí të gjëndjes së disprueme në të cillen gjindet gjyteti, do t' ishte edhe valija po kje se nuk do të kishte dijtë me marrë mãsat per mprojtjen e personës së vet. E u vrá shi në një ças kúr desht me ndëjë vetun.

Mrâmë Hasan Riza Begu kje per darkë te Esad Pasha; shpijat e tyne nuk janë fort larg njána prej tjetres. Kah ora 20 valija u çue, tuj mos pranue pës o gjasht vetët qi Esad Pa-sha dote me i dhanë per m' e percjellë.

— Atëherë — tha Pasha — po ju nap adjutantín t' êm me ju percjellë.

Hasan Rizá Begu duel në rrugë bashkë me oficjerin e rí. Nder këto net të pá hanë e të vránta Shkodra ást e zhytun në terrin mã të madh; kurnji kandil rruget nuk ást i nde-zun per shkak të paksís të vojít gurit, qi qe-verija e perdoron vetem per dy mullit me mo-tor qi ká. Porsá mbërríti në shesh kú ást ndëja e Komandës, Hasan Riza Begu ju fal nderës oficjerit tuj i thanë.

— Këthe, këthe, se tashma mbërríjta në shpi.

Mbasi mbet vetun, bani edhe disá hapa. Me një herë u gjet perpara tre vetëve, të hijeve. Nuk mujt me i njortë; i veti:

— Kush jeni? Ku po shkoni?

Ata tre njerz me pervjegje, çka nuk e çudit fort valín, pse tue besue se ishin ush-tarë mëndoi se münd t' ishin grek o shqyptarë o hahpë e prandej s' dijshin turqisht. Kaloi perpara per porsá të pánjoftunit kjene mbas shpinet të tij, trishte trí pushkë. Hasan Rizá Begu briti disá fjalë qi kurrkush nuk mujt me i kuptue, e u rrxue per tokë. Per shkak të territ nuk mujtnë m' e gjetë me 'i herë, e

ngiatne disá dekika tuj e kerkue. Mâ në fûnd e muerne e e çuene në shpí të vet. Prej trí pushkëve dy i a kishin njitë. Njena në shpinë, në naltsí të krahve, kishte birue njënen mushkní tuj pershkue dy shpatlla, tjetra kishte hínder eshke e dalë në bark. Varra e parë ishte e randë, e dyta e randë fort.

Kirurgt gjikuene me 'i herë se s' mund t' u pshtote; që do mundim nuk do të kishte pasë tjetër perfundim veçse me shtue vuejtjet e tija në fill të mordes. Sundte në oren dy mbas pës orë të hjekunit, Hasan Riza Begu nuk ishte mâ gjáll.

Kúr e ndjeu deken afer, i bání buzën në gaz me të zyrtarëve qí kishin ngá për rreth shtratit të tij, e tuj çue kadalë njënen dorë, u u fal nderës për çka ata kishin bâ për të. Mandej i bání shëj Esad Pashës qí të i u avitëte.

— Po t' a lâ amanet — i tha — familjen t' ême. Mos të harrohet. Po t' a lâ amanet djalin t' êm. Mós i kalxoni se më kanë vrá, por thoni se kam mbetë në luftë. Ndoshta tuj mëndue kështû ká me vuejtë mâ pak.

Desht me folë mâ, me gjithse forca e kishte lanë. Tha :

— Bétoniu se keni me i dalë zot atëdheut deri në fund.

Oficjerat, qíri në kambë rreth shtratit, i bane nderimin komandantit të vet qí po diste, e u bétuene. Hasan Rizá Begu, si mos të dishrote mâ kurrjá, heshti e mbet me një shprehje të qetë kthiellsijet mbë ftyrë, derisá erdh me i a prishë hija e mórdes.

Por, si shqyptarë, na kemi edhe një arsye tjetër me e nderue Hasan Rizán e me i bâ një vënd kryekrejet në rradsen e atyne qí, nonse të huej, kryene vëpra të meritueshme, për Shqypni. Mbas humbjes të luftës balkanike prej ânës së Turkís e shpalljes të pávarsís shqyptare në Vlonë, Hasan Rizaja, në marrëveshtje me Argjipeshkvin e Shkodres Emz. Serreqin, kishte vendosë me ngrehë mbí Kalá të Shkodres flamurin shqyptar e me mprojt kështû andej e mrapa Shkodren kundra anmikut jo mâ n' êmen të Turkís, por n' êmen të Shqypnis, po kje se ai do të guxote mos m' e njoftë e prap m' e luftue. Ky fakt deri tash nuk ishte i dokumentuem historikisht, por vetem në dijenín e atyne

qí kishin marrë pjesë n' at marrëveshtje. Në rasen e të bartunit t' eshtnave të Hasan Rizás me 2. 7. 1936, kur át Gjergj Fishta mbajti fjalimin kujtimuer, shumë kush prítëte me ndí prej gojes së tij një zblim përmbí ket pikë. Përmbas artikullit të botuem në «Hyllin e Dritës» (Nanduer 1937) prej P. Donat Kurtit, që do dyshim shduket e fakti mbetet i vertetuem historikisht se Hasan Rizaja, po mos t' ishte vrá, n' e nesre do të kishte ngrehë flamurin shqyp-tár mbí kalá. Më gjith këtë për historí kishte me kenë shumë e dishrueme dishmija origjinale, me të gjitha hollsinat e rrethanat, e të gjith atyne qí patne pjesë n' at marrëveshtje.

Ky fakt e qet në një dritë shumë të bukur e të kandëshme ftyren e Hasan Rizá-s, difton shpirtin e madh të tij. Shifet k'jartësisht fatosi. Çka bane mbas pak ditsh tjerët, për të cillët kje një marre e madhe e trathití, d. m. th. të lshuemit e Shkodres, kishte mujtë me e bâ Hasan Rizaja, jo vetem me pshtim të jetës së vet, por edhe me përfitim të madh të vetin e ndoshta pá i mbetë asnjë njollë, pse në fund ai nuk ishte tjetër në Shkodër veç një komandant i ushtrís turke, e Shkodra për Turkí nuk kishte mâ arsye me u mprojtë. Detyra e tij si komandant i ushtrís së Turkut me vendim të Konferencës së Londonit kishte mbarue. Dashtë-nija qí kishte për vend t' onë e shtyni të qíndrojë, me krye detyren ndaj shqyp-tarët, vullndetisht vûe vedit, deri në fund.

Komandant i madh, me një zemer të madhe. Fatos.

Ky kje Hasan Rizaja si hueji i jonë.

Nderim kujtimit të fatosit.

Nji nderim i huej për të por-
kohëshmen t' onë

Lajmimin me gëzim lexuesat e dashamirët t' onë se e perkoheshmja e jonë muer «Diplomë meritim» n' Ekspoziten nderkombëtare të shtytit të perkoheshem qí u bâ tash s' mramit në Matarras të Kubës (Amerikë) kú mueren pjesë në Shtete të ndryshme prej gjith botës.

NE HIJE TE ROZAFATIT

Per shkak se dy numrat e mramë dyfisha i kjene kushtue krejt 25 Vjetorit të pamvarsis, këjo rubrikë na ká mbetë tash sá dit pá e qitë. Po na duket mirë veç disá ndodhje nonse ndoshta të kadtëshme, mos m' i lânë me kalue në heshtje.

Doktora të rí shkodranë

Me 10 nanduer të vjetës së kalueme kryene këndimet e veta universitare e mueren diplomën tue paraqitë per diskutim thezat e poshtëshenjueme studentat shkodranë:

në Padovë

Letersí e filozofi – ERNEST KOLIQI

Thezi: «Epikë Popullore shqype»

Kemí – ERNEST BUSHATI

Thezi: «Kromatologji»

Letersí e filozofi – GULJELM DEDA

Thezi: «Mbi vepren e Bogdanit»

Ligjë – PJERIN GJ. KOLIQI

Thezi: «Legjislacjoni shqyptar»

Ligjë – QEMAL SHEHI

Thezi: «Mbi martesën shqyptare në kanun të Lek Dukagjinit»

në Bologna

Ligjë – NUSH LUKA

Thezi: «Ekstremet e veprimt revokues»

Doktorat e rí i kanë krye këndimet të gjith me shum lavd, tue lanë nderë n' universitet e tue i a sbardhë faqen Shkodres.

Na pergëzohemi me doktorat e rí e me né sigurisht qi pergëzohet çdo shqyptar, mbasi Shkodra e mbarë Shqypnija ká nevoje per dritë e per udheheqje. E kush tjetër perveç njerzve me kulturë, djelmoçat qi kanë krye këndimet rregullisht, kanë per të mujtë me na prí kah e mbara e me kenë dikúr udhëhjekësa per né shqyptarët? Kënde prá gëzimi i çdo shqyptarit sá herë qi del një doktor i rí.

Në ket rasë, per me kremtue ndodhjen e gëzueshme, të diplomuemt dhane një darkë në Restaurant «Storione» në Padovë, kú moren pjesë personalitete të ndryshme nder të cillët:

Prof. Carlo Anti, Rektor Magnifico i Universitetit të Padoves, Emzot Luigj Bumçi; prof. Tagliavini; titullari i Kathedres së gjuhës e leterisís shqype; prof. Bettini; Don Lazer

Shantoja; zot. Shuk Gurakuqi e tjerë zotní e të gjith studentat shqyptarë të shkruem n' at Universitet.

Në marim të darkës folne prof. Anti, Com. Giusti Martinelli, Emzot Bumçi e tjerë. Nder këta edhe Z. D. Lazer Shantoja i njoftuni shkrimtar e gojtár, fjalimin e të cillit me dishir qi t' a shijojnë edhe lexuesat t' onë me ande po e botojmë.

«Shkëlqesí, zoti Rektor, zotní Profesora, zoja, zojusha, zotní, miq të dashun!»

Ásht kjo e treta herë qi po kam rasën e bukur e gzimin e madh me ardhun në Padovën t' uej të famshme e të hieshme. Nji udhëtim n' Itali ásht një ndër aso mezesh shpirtnore qi secili nesh e mban veten të lumtun me mujtë me i shijue hera-herë. Por për né Shqiptarët e sidomos për atë qi si un deshiron tash sa vjet vendin e vet, një udhëtim n' Itali ásht diçka më tepër. Ça Dostojewski kishte zakon me thënë për Rusët e vet, se secili Rus kishte dy atdhena, Rusín e Evropën, un mund t' i a zbatoj me një ndryshim të vogël Shqiptarvet. Secili Shqiptar ka dy atdhena: Shqipnín e Italin. Italia për né nuk ásht sikur për shum kend sod, qëllim i detyruem i një udhëtimi darsme. Arsyena shumë më të thella na tërhjekin né kah vëndi i juej i bukur: ásht ndoshta nostalgjija qi natyrisht ndien vllaznit e vogjël e të vorfën kah ata qi natyra báni më të pasun e të lumtun.

Po desha me qyrë mbandej më veçanerisht Padovën, atëherë do t' ju thon se këtu un vij gjithmonë me një kënaqësi tepër të madhe i shtëmun nga arsytarë personale të cilat (zoti Profesor Tagliavini ka me ngurrue me e besue) janë edhe arsytarë filologjike. (Ilaritet) Më diftoni, zotní, ku mundet me u gjetë n' Itali një qytet ku një njeri qi qunet *Shantojë* mund t' a ndijë veten më fort në shtëpin e vet se në qytetin e *Shqytit*? Shantoja ásht një mbiëmen qind për qind italian. Thonë se gjyshi i em ishte një njeri shumë i përshtirshëm qi rrinte gjith ditën tue thënë rruxaren. Aso kohet shkodranët qi s'kojshin mbas mode kishin zakonin me folë gjuhën e Venedikut e kështu kur doj-

shin me shkue m' u pa me gjyshin t' em thojshin: *andiamo dal santo* - e ky llagyp i mbet e është e vetmja gjë që më ka lënë trashigim. Do t' ishte punë shumë e interesantshme me dijtë se si ka qënë quejtë gjyshi i em para se të fillonte me thënë pjesen e rruxares; por kët punë kronika e atëhershme e Shkodres nuk e difton e un, me folun të drejten, nuk kam pasë ngae me shkue «à la recherche d' un nom perdu». (Ilaritet).

Por un këtu, zotni, nuk kam ardhun për me ju kallzue prralla por më fort për me krye një detyrë. U falem nderës nga zemra miqve të mij shkodranë që patën mirësin me më grishë të marr pjesë në gzinin e triumfin e një dite ndër më të bukura të jetës s' tyne. Æsht për mue një nderim i madh e një ngushllim jo i vogël me konstatue se deri në kohen e gjatë të mërgimit t' em rinija shqiptare, breznija e ré pa kurrtarë ndryshimi krahine a besimesh, m'a ka ruejtë në zemren e sajë fisnike e bujare një vend, e jo sakt më të mbamin. (Duertokitje) Ju falem nderës prandej, djelmosha të dashun, për dashunin t' uej aq të çëmueshme e m'epni lejen që urimevet të cilat personalisht kam ardhun me ju prue nga Elvetija, t' ju shtoj edhe dy fjalë që deshiroj t' u vyejnë si vjatic, si program jete tash që, doktora të rij, po ktheheni n' atdhë.

Në të hymën e shkollës ushtarake të *St. Cyre* këndohen këto fjalë: «*On les instruit pour vaincre*»! Janë fjalë që do t' u gjindshin të shkrueme me germa të mëdha në të hymën e çdo shkolle, e çdo universiteti. Ju po e lëni Athenën e famshem të Padovës, të mësuemë. Por ky mësim akademik nuk do t' ju vyeje vetëm për me mujtë me jetue më mirë, për me xënë një ditë një pozitë shoqnore më të naltë, për me kondendue në një fjalë interesat tuja private. Do t' ishte dam i madh për kohen e të hollat e humbuna, dam për mundin tuej e atë të profesoravet tuej. Një mësimi akademik të fituem për qëllime kaq të ligshita kishte me mujtë me ju zbatue gjykimi pak i vrashtë që Pascali dha mbi filozofin: *Elle ne vaut une heure de peine*! Ju delni prej këtij universiteti të mësuemë, por të mësuemë për me luftue e me fitue.

Prisi i madh i Italis fashiste tha dikur këto fjalë: *Nuk është leja me mohue atdhën; duhet*

me e pushtue! Shokë të mij të dashun! Nuk duhet të lëni tokën e Italis pa përkujtue e pa shtypë mirë përpara ndër zëmrat tueja këto fjalë ari të Prisit të saj të Madh. Këto fjalë do të formojnë programin e jetës s' uej të ré. Nuk është leja me mohue atdhën. Mjerisht kjo është një ndër ato sa tundime që u rrijnë në pritë djelmvet të rij përjashta. Ndodhë mjerisht shpesh herë që mbas sa vjetve studimesh ndër qytete të ndryshme t' Evropës, studimesh të bëmuna me paret e popullit të shkretë shqiptar (e pare në kët rasë don me thënë djerrse e shumë herë gjak), të bëmuna, sikur thohet, për të miren e këtij populli, studentat t' onë kthehen në Shqipni, n' atdhën e tyne, të ndërruemë, si të huejë, më zif edhe, si anmiq, nuk njohin, nuk çemojnë, përbuzin, mohojnë atdhën e tyne. S' keni lejen me bëm ksodore! Por nuk mbaston. Æsht kjo pjesa negative e programit tuej. Duhet me bëm më tepër. Kët vënd, kët atdhë duhet t' a fitoni, t' a pushtoni. E që se Mussolini u a difton edhe një herë rrugën. Në fjalimin që mbajti me 28 të tetorit ai tha: «Nuk është hjerark ai që nuk din t' ulet në mes të popullit për me mbledhë ndienjat e tija e për me interpretue nevojët e tija». Avitnju prandej këtij populli, shtrënia dorën, imitoni shokun t' uej Ernestin që tash sa vjet shkon e kalon kohen e lirimevet ndër malsorë; mësonju me e njëje buken kallomoqe në kupën e shllinës, soditnje kët popull për s' afërmi, jetoni pak dit me të e keni me xënë jo vetëm me folë një gjuhë shqipe më të bukur e të pastër, por edhe me njohun një Shqipni më të vërtetë e më të papërlyeme.

Djelmosha të mij të dashun. Po mbaroj. Na meshtarët jemi mësuem me folë shumë. Prej gravet kemi marrë më shumë vetëm vetëm e gjatë por edhe fjalët e gjata (Ilaritet i madh.) Zojat e zojushat mos të m' idhruhen. Nuk jam un, por një poetë gjerman që pat shkruë:

«Ein Stein kann reden, doch ein Weib nicht schweigen». Një gur mund të flasë, por një grue s' mund të heshtë (Ilaritet.) Para se me mbarue edhe dy fjalë e kët kam deshir me i a sjellë më veçanërisht shoqit t' armvef në gazetari, mikut besnik ndër vjett e para të mërgimit, vllaut em më të madh në poezi e n' art, Ernestit t' onë. Nuk due t' i thom punë të mëdha. Due vetëm t' i kujtoj ndeshjen e parë

t' onën në Fushë të Çelës kur për të parën herë e pash krah për krah me mikun e dashun Shuk Gurakuqin, të cilin me shumë gzim po kam rasën me përshëndetë këtu sonde mbas sa vjetësh. Ka me të ra në mend, Ernest, ajo shetija e jonë e parë që nuk që tjetër por një ezibicionizëm letrar. Kaluem së bashku si në rivistë një numër të madh poetnësh, tue fillue prej mjekrres së Homerit e tue mbarue tu ajo e Rabindranath Tagores. Ajo ditë vulosi miqsinë t' onë.

Ernest i dashun. Alfieri nisi me studjue e mësoi greqishten tue qënë 50 vjetësh. Edhe ti, ndonse jo aq i vjetër, i ke dhënë djelmnis shqiptare një shembull mjaft të madh mbasi dije e deshte me zdrypë prej kathedres të një profesori ndër bankat e përvujta të një studenti. Ti më fort se tjerët do të jeshë krenar për suksesin t' and të shkëlqyeshëm. Në një ndër artikuj tuej të fundit ti u rrëfeve anmik i qitun i frazeologjis superlative. Tue shkruet ato fjalë të janë kujtue ndoshta fjalët që dikur prej balkonit të Bashkís së Shkodërs pata thënë un vetë: Un jam kasapi i fjalve të mëdhaja! A të bjen në mend? Kemi qeshë sa herë së bashku mbi këto fjalë. Ti për me qënë i madh nuk ke nevojë as me u bërë prefekt as me u emnuet ministër. Mbaje në mend se madhnija e jote e

vërtetë rri e ka me ndëjë në talentin t' and si shkrimtar, në dellin t' and poetik, në prodhimin t' and letrar. Të jeshë krenar me qënë sod shkrimtari më elegant e më i kënduem i vendit t' onë!

Casanova (ilaritet.) . . . zotni, mos qeshni e mos u çuditni! Para se me e këndue, kam marrë lejen . . . (Gaz edhe më tepër). Casanova gjindej një ditë për bukë tu princi von Kaunitz e fjala ra mbi Rubensin që ishte dhe ambasador. Kaunitzi i tha mikut: *Rubens était donc un ambassadeur qui s'amusait à la peinture*? E Casanova, artist me piri, i përgjegji: *«Excellence se trompe! C' était un peintre qui s'amusait à être ambassadeur!»*

Ernest i dashun, miq të mij të dashun. Ju uroj me gjith zëmër që të kthymen në Shqipëri, heret a vonë, të gjithë të bënë një ditë ministra, por ju lutem që të mbeten ç' jeni sod, doktora, letrarë, poetë, artista. Po patët rasën me u bërë dhe ministra, atëherë në baf të Zotit, argtonju edhe me këtë titull.

Me këtë urim çoj gotën për shëndetin e doktorave të rij, për shëndetin e zotni Rektorit e të z. Profesoravet, për nderën e lumturisë e Universitetit mbretnuet të Padovës.

(Duer trokitje.)

Soirée-ja e shkëlqyeshme për Motmot të Rí në Kafe "Park,,

Nata e motmotit të rí simjet u kremtue në qytetin t' onë me një shkëlqim më të madh se tjera herë, masi një grup familjar i perfaqësuem prej Z. Z. Nush Topallit e Zef Prëndushit, organizuene një mbramje vallzore në lokalitetin e Kafes «Park».

Ftimeve të shumta që ju bënë familjeve shkodrane, ju përgjegj edhe një pjesmarrje e gjënë e tyre, çka kontribuoi shumë me i dhanë festës një njyrrë më të gjallë.

Çka e bënë edhe më interesante ket festë ishte fakti se giatë sajë, hartisti Angjelin Hilë Koka, do të këndote për të parën herë në

Shqipëri; kështu që kureshta ishte mjaft e madhe në publik.

Ora 22 e gjënë saloni i mledhjes argtuese plot me një publik të zgjedhur, në të cillin *toilette-t* e damave laishin një refleks të bukur e të shumëllojshëm në mjeshtëri xhixhillimeve të dritave. Përshëndetjet e lasës marojnë e keimet fillojnë, masi jazz-bandat i zakonshe i Kafes «Park» po jellë hapat e shpejtë me jonet e veta elektriku se.

Kan ora 22.30 hartisti Zot. Angjelin Koka, i përcjellun në pjano prej pianistit t' orkestres të kafes, debutoi tue këndue disa kargë

të zgjedhuna germanisht e italisht.

Mjrrisht debutimi koïncidoi me konditat e ashpra metereologjike të fundit, gjâ kjo, si deklaroi hartisti vetë, qî kishte pasë një efekt të damshem në kordhat zânore të tija tuj mos e lanë kështû me dhanë çka do të kishte mujtë në një gjendje normale.

N' ekzekutimin e kangëve rá në sy mâ teper mimika e hartistit plot ndjesi e ekspresjon qî perciellte notat melodike, gjâ kjo qî vën në pah vleren e naltë të tijen në hartin kinematografik të cillin madje me pasjon e ushtron nder shtete të hueja.

Adsistuesat duertrokitne hartistin e çfaqne dishirin m' e ndi edhe në ndo 'i rasë tjetër, nder rrethana fizike mâ të favorshme, per të muejt kshtu me çmue mâ mirë vleren e tí hartistike zanore.

Festa vazhdoi me një gjallni e përzëmërsi per herë e mâ të dallueshme, kûr një terr i plotë i salës lajmon marimin e 37tës e fillimin e vjetit të rí. Një heshtje e pergjithshme mblon

salonin. U dukte sikur sejcilli të perkujtote vjeten e kalueme, të dekun; si të mendote me trishtim randimin e barrës të jetës edhe me një vjetë tjetër e shtimin e një flokut t' argjantë në kryet e krehun me kujdes.

Por larg mëndimet e trishtueshme; drita ndezet, vjeta e ré lindë e hinë në mekanizmin e jetës, keimet rrotulluese marrin një hov mâ të shpejtë e mâ të gjallë, msá jazz-i me muziken e vet të sinkopueme shperdan nota të shpejta e të kandshme uruese të një vjetës mâ dinamike,

Një loterí, valle e keime komtare i dhane varietet e gjallni festës e cilla vazhdoi deri n' orët e para të nadjës.

Inicjativa e organizatorëve të festës asht per t' u levdue masi *soirée-ja* ká pasë edhe një qellim patriotik tue u shenjue të hîmet per fondin e pomëndores të deshmoreva qî do të ngrehet në Shkoder. (Nes)

Fleta gaztore

Oroskopi 1938

i "Madame de Thébe,-s shkodrane

Tuj pá të botueme në shtypin t' onë «Kazamín shqyptare» e cilla parashef aq me sakt-sí e pá farë gabimit ndodhjet e Shqypnis pergjithsisht rrokull vjetit të rí, më kapi zekthi me dijtë ndo 'i sënd mâ teper per sá i perket Shkoders veçanërisht, mbasi un, shyqyr, posë qî shqyptár, jam edhe kampanjelist-shkodranë. Si me ja bâ, tek me ja bâ? Mbasi mjerisht ktû në Shkoder nuk gjeta ndonji gazetár qî merret me astrologji ose tjera shkenca okultiste, ju drejtova fill një falltores së njoftun, kolege e së famëshmes Madame de Thébe, vetem se kjo e parashef kohen e ardhshme, (mbasi të két futë pëslekshin në xhep) prej fundit të filxhanit të kafes . . . Më vjen keq se nuk kam s e diftoj êmnin e sajë, per arsye se «Cirka» nuk boton reklame pá i marrë mâ parë të hollat antiçipat në dorë . . . Prandej e quejta «Ma-

dame de Thébe»-a shkodrane. Këto prá, mbasi i dhaçë bujarisht një dollár, qî e ju shpíte gjuha mâ fort, pat mirësin me më dhanë njikto shkoqitje të cillat ûn, qî nuk jam egoist, due me ja kalxue edhe lexusave të «Cirkës». Sá per dollár qî shpenzova, . . . ká me dijtë vetë Z. Drejtori i sajë me ma mpperblue push e di sá fish. Hapni veshët prá.

3 Kolshier. Një shumsi e madhe popullit vëhet me se â çmullue në krye të Rugës së Jezuitve. Ngasin polic e gjindarë, por merret vesht se nuk â gjâ e keqe. Janë vetem pajtimtarë e «Cirkës» qî ngasin me persritë pajtimin e shadum prej friget mos të i u prehet dergesa e së perkohëshmes me bâ me kalue një ditë pertej, pse «Cirka» nuk pritka aman . . .

7 *Kallnuer*. Grát katolike të Shkoders fillojnë me vûe persrî çarçafin në krye. Mbas hetimëve të bâme merret vesht se nuk â tjetër por të ftoftit qi bân dikê m' u ndrÿe në shpî si Karagega, dikê m' u strukë hundësh e dikê me vûe çarçaf në mungesë të jepanxheve e të tabareve.

22 *Kallnuer*. Nisë ka pak m' u ndî gripi neper gjytet. Me gzim të math të xânësave e mâ fort të msuesave e të profesorave fillojnë pushimet e dimnit.

6 *Fruer*. Ata qi nuk kjene thirre në *ballo-n* e 31 Dhetorit organixojnë një *ballo* në vëdi tuj perjashtue kryekput *elite-n*.

20 *Fruer*. Ata qi nuk patne si me marrë pjesë në dy *ballo-t* e fundit, organixojnë një «mramje defrimi» vetem per trima, me pjesëmarrjen e hartistit shqyptâr tenorit Hafiz Dul Gogolit.

3 *Marc*. Rihapen shkollët. Në Gymnasin Shtetnuer msimet vazhdojnë nder të gjitha klasët me orâr të plotë, e nuk shifen mâ studenta tuj u ëndë rrugës në kohë të msimit.

21. *Marc*. Mbas një propagandës së pârre-shtan, me një gjallni e levizje të madhe, bâhen zgjedhjet per asamblën e Bashkís. Marrin pjesë 99 % të zgjedhsave qyshë n' orët e paradites kështû qi poliet nuk kan nevojë me i grishë dy-tri herë me shkue me votue. Paraqiten tre grupa kandidatsh: lista e bardhë, qi permban asemblastat e soçem, lista e verdhë, qi âsht opozita e ktij, e lista bojdrandofille, qi âsht një grup i rí qi thirret: grupi i vogjlís. Vertetohet një fenomen i çuditëshem: të trí listat fitojnë pjesisht, pse zgjedhsat kanë perzî êmnat, tuj votue secilli mikun a ilakân e vet. Posë kandidatve të perjashtuem, tre grupat mbesin të knaqun, e shtrojnë bashkarisht një sofer gzimi në Bashkí me fjalime vllaznore e të derdhun shampâjet.

1 *Prill*. Si mbas një lajmit të botuem në fletoren «Drita», Qeverija do t' i japi Bashkís së Shkoders një uhá prej pês milion frank ari per punime konstruktive. Lajmi pritet me entusjasem të pá-pershkrueshem prej popullsis shkodrane. Formohet me një herë një komisjon per me shkue me i paraqitë falnderimet Qeverís në Tiranë.

2 *Prill*. Në sá komisjoni â gadi kah niset

me automobil, del «Drita» e soçmë prej së cilles merret vesht se lajmi i djeshem nuk ishte tjetër por një «peshk prillit» mbasi dje ishte dita e rrënave. Komisjoni i terbuem prej idh-nimit don me protestue, por dikuej i bjen nder mënd çashtja e sarkofagut të 1 Prillit 1937 me të cillen kje rrëjtë gjysa e Shqypnís, e kështû shpirtnat qetsohen.

15 *Prill*. Per me i bâ báll inondateve së shumta qi per gjith vjetë janë tuj damtue Prefektoren e Shkoders, Ministrija e Punëve Botorë ká pregatitë një plan punimesh per rregullimin e ujnave e sigurimin e komunikatave. Nder sá tjera projektohet qi rruga Shkoder Lesh të goditet një herë e mirë tuj u çue 10 metra mâ nalt. Punimet do të fillojnë sá mâ parë.

17-18 *Prill*. Shoqnít «Bogdani» e «Antoniane» apin ká një shfaqje theatrore në dobí të monumentit të deshmoreve.

31 *Máj*. Flitet se punimet e ujnave kanë me fillue sá mâ parë.

Qershuer. Me inicjativen e njanit nder grupa të perfaqsuem n' Asamblé të Bashkís, mârresat e dritës elektrike bâjnë *sciopero* tuj kputë telat e tuj ndezë persrî kandilat me voj gurit. Poterë e madhe n' Asamblé me qellim qi edhe Bashkija të mârre pjesë në *Sciopero* tuj vûe neper rruga fanale me voj gurit si në kohë të Turkís. Lec Shkreli thotë: *të punoftë bafti!* Mbas shum perpjekjeve e mundimeve, shoqnija sipermârrese zbritë çmimin e dritës një qindtár mâ lír, e *sciopero-ja* pushon me një herë. Populli i Shkoders i entusjasem në korté të gjatë shkon para Shoqnís «Sesat» tuj i bâ një demonstratë simpatije.

Korrik. Ká fillue një të xët i jashtëzakonshem. Të gjitha familjet dalin me vërue. Të gjitha hotelet e Boges, Shkrelin, Pukës, janë mbushë me vëruesa e turistat.

Gusht. Punimet per rruga e ujna kanë me fillue persá të këtthejnë ingjenjerat prej bâjave të Durrësit. Qarqet sportive presin me padurim rëndimin permbi ndeshjen Shkoder-Tiranë per me i dhënë fund kampionatit të footballit të 1937-ës e me fillue atë të 1938-ës.

5 *Shtatuer*. Themelohet vepra shoqnore shum e lavdreshme «Shoqata per ndimen reçiproke ndermjet të pá punëve» e cilla ká me vjeftë

shum per paksimin e p pun sis n  koh  t  dimnit.

15 *Shtatuer*. Shoqnija «Rozafat» nep nji koncert t  shk lqyeshem n  Kaf n «Park» n  dob  t  monumentit t  deshmor ve me ka 1 fr.  r t  h mit. Publik i shumt  rr n  m' e ndigjue, kaq s  shumica do t  mbes  n  kamb .

19 *Shtatuer*. Zyra Botore angazhon 100 puntor  e me gzim t  madh t  popullit fillojn  punimet per god  t' ujuave e t  rrugave.

Tetuer. Deri tash t  gjitha parapamjet e dy kalendar ve meteorologjik  jan  vertetue t  gjitha pik risht e njikoh sisht.

25 *Tetuer*. Ministrija e Arsimit ep 100 bursa t  jashtme per studenta universitar . 75 mbes n p  u dhan  per munges  kandidatsh.

31 *Tetuer*. Punimet botore vazhdojn  rregullisht e ngutsisht.

28 *Nanduer*. Kr mtohet 26-vjetori i p mvars s. Nd het gjithkah tuj u k ndue me entuzjaz m hymni i flamurit i Begir  el s. Me solemnit t t  madh v het guri i dyt  i temelit t  monumentit t  deshmor ve. Inaugurohet me shum shkelqim muzeumi folkloristik i Bashk s.

N  salonin e Shoqn s «Vllaznija» shfaqet dram i mr m i Zot. Skanjetit n  tr  akte t  shkurta.

6 *Dhetuer*. Mbas shinave t  shumta qi kan r  tash nji jav , shperthejn  inondata t  n  k ter qoshet, mbasi punimet botore per pak gj  kan mbet  p  u mbarue. Priten komunikacionet. T  gjitha katundet e fush s jan  nen uj . Neper rruga t  gjytetit uji mrr n  nji meter e gjys  nalt. Formohet ngutsisht nji shoqn  e cilla porosit  telegrafisht dy aeroplana edhe nis  udhtimin e perdit shem Shkoder-Tiran  e viceversa me nga 5 fr.  r udhtimin.

7 *Dhetuer*. Formohet me t  shpejt  nji tjet ter shoqn  e cilla porosit  edhe ajo dy aeroplana tjer  e fillon sherbimin tuj e zbrit   mimin n  3 fr.  r.

8 *Dhetuer*. Shoferat e mbetun p  pun  formojn  nji shoqn  e me lundra e motoskafa t  vogjel nisin sherbimin neper gjytet.

Ndima t  mdhaja jan  tuj ju  ue katundev  t' inondueme.

Shpijat m  t  parat tregtare e industriale apin 20.000 frank n  favor t  damtuemve.

9 *Dhetuer*. Zyrja turistike boton nji bro-

shur  propagande me titull: «Shkodra n  dimen - Venediku i Ballkanit» Mbas k saj  propagand  bukur d' organizueme nji sas  500 turistash s  huej viziton Shkodren. Bahen pritje t  mdh . Nepet nji *ballo* n  salonin (nalt) t  Shoqn s «Vllaznija»

11 *Dhetuer*. Shoqnija e madhe «Metro-Goldwin-Mayer» merr eskuzivit tin, kundrejt p ges s t  nji shum s 2 milion fr.  r, me pregatit  n  Shkoder marrjen e filmit superkolos: «T  mbytunit e dyrnj s n' uj » mbasi kurrkund njeti n  bot  nuk gj n nji v nd m  t  pershtat shem. Regisseurat e Shoqn s v n  n  Shkoder me aeroplan e mb rr jn  n  koh  per me m rr  n  film gjytetin e fushen e inondueme, te dekunit neper uj , t  gjall t permb  p m  e maje kotecave, bakt t e berret tuj i m rr  rrjedha, e tjera s nde shum t' interesantshme. Parashifet sukcesi kolosal i filmit.

16 *Dhetuer*. Pushojn  inondata t  gjithshka k then si perpara.

18 *Dhetuer*. Mblidhet k shilli i perbashk t i Ministr ve t  Pun ve Botore e Ekonom s Komb tare edhe vendos  se mbasi u konstatue qi rrug t ajrore jan  n  gj ndje fare t  mir , nuk mbetet m  nevoja per god n e rrug ve tok sore, edhe mbasi inondata t  levizjen turistike e me ekzkuzivit tin kinematografik i kan  pr ue nji dob  t  madhe ekonom s s  v ndit, shifet i damshem edhe rregullmi i ujuave. K  v ndim prit t me knaqs  prej popull s s  Shkodres e cilla shef k shillat tuj ju  il  vedit nji perjudh  t  lulzuesh  ekonomike.

28 *Dhetuer*. Bahen zgjedhjet per Oden e Tregt s. Populli defrehet fort.

31 *Dhetuer*. Komiteti familjar edhe «Cirka» apin nga nji mr mje v ltore n  dy  ardaqet e Prefektur s t  v en  mirsisht n  dispozicion. Ata qi n  perjashtuene prej thirrjes k thejn  «Cirk n» edhe nuk bl in m  drrasa te Nush Topalli as pula te Zef Pr ndushi. Organizuesat sugurojn  se heren tjet r kan me angazhu  per ballo fushen sportive. Formohet me t  shpejt  nji shoqn  per t  shtruemit e fush s ne  emento edhe per sipermarrjen e buffetit.

Tash nuk mbetet tjet r por me prit  vertetimin.

NJI CIRKË HUMOR

(Prej Shderavidhit)

Pvetje të Zotnijs me kapelë

Gjegje të Zotnijs me qeleshe

Ortografij.

Kuer ha buk ti. Shka mengon e shka tepron? = Mengon një pikpvetse. Tepron një pikë.

Matematikë.

Cilli numer i pergjet më fort numrit 25? = 2,5

Cilla shprehje i kundërshton ma teper njëzet frangshit? = Frang: zero njëzet.

Zoologjij.

Pse lehtë qeni ma fort naten?

= Flën ma pak.

Cillt janë qent ma të marrët?

= Ata të cillvet ja u hán e ja u pijn e ju bien karadyzenit.

Me pasë per t' i ndrrue gjeli kambët me ato të patës . . . ? = Bota me mrrela në dorë.

Pikturë.

Cillët «affrschi» janë në Vatikan?

= Ata që s janë njet.

Fizikë.

Pse tymi i cingares shkon perpjetë?

= Pse a cingarja nen të.

Pse uji shkon teposhtë?

= Pse është ëna me birë.

Pse b . . . e cingares ban «bzh zh» kuer di-kush e fikë në filxhan të kafes?

= Dishmon edukaten e atij që e ka pij at kafe: m' e pas lpij aj fundin e filxhanit, ajo e cingares s do të bate ashtu.

Moral.

Sa herë në ditë shkelë nieri i shkretë në drrasë të kalbët? = Sa herë që nuk shkelë njet.

Ajronautikë.

Cillat ajranij pijn në hidroport e cillat u' aj-roport? = Ato që s rrijn n' ajr.

Agronomij.

Pse do shëgave u thonë «tivaresha»? = Pse vetë shëgat s kan gojë.

Giuhshij.

Me pasë Shqypnija bij çëfuten, kta si kishin m' e quejt 20-frangshin ár, Napoljon?

= Marr - poljon,

Medet, t' u perktheshin shqyp notat do, re, mi, fa, sol, la, si!

= Çë nevojë? Më shqyp se dola fare si Do-mi, a ban?

Sigurim botuer.

Pjetri tremet me rá naten asajë udhe që e çon te daja. Shka të bajë?

= Të kullet

Urtij.

Kuer i do thanë sharlatanit: Mos m' a çajë koken?

= Para se t' a çaje.

Taktikë.

Pse lepri parapëlqen ikjen perpjetë?

= Pse ka zagarin mbrapa.

Bamirsij.

Çka kemi nisë edhe na shqyphtarët me dhanë shpesh, falas e kujdohit?

= Fjale e ndër.

Shderavidhi

REÇENSIME

Shkolla Kombëtare, Revistë pedagogjike, organ i Ministrisë s' Arsimit.

Me fillimin e vjetit shkolluer nisi botimin këjo e perkohëshme pedagogjike, mungesa e së cillës, mbas pushimit t' *Edukatës së Ré*, ka kënë fort e ndime nder qarqe arsimore. Permban, po thuej se krejtë, vetem landë didaktike, të punueme prej zotsive arsimtare kryekrejet, porsi drejtim e ndimë per msuesa të filloreve. Porsë, mbas mëndimit të pergjithshem, të cillit i bashkohemi edhe na, në një organ të njaj randësi së tillë ishte dishrue edhe një pjesë kulturele me landë gjuhësore, letrare, etj. Ministrija e Arsimit me zotsit e shumta kulturele qe ka në dispozitë, me organin e vet do t' ishte bā kështu një drejtuese e studimeve në lamë të ndryshme edhe një nzitëse e fort e prodhimit letrar në Shqypni qe lgon aq fort. Por s' do me thanë se kjo mungesë nuk ka me mujtë m' u plotsue nder numrat e ardhshem.

Pagine della Dante. Numero unico per il XXV anniversario dell'indipendenza albanese.

Do t' i dibet fort per ndër Shoqnis kulturele italjane «Dante Alighieri» qe me ket botim desht me marrë pjesë në kremtimin e ditës s' onë historike. Æsht kjo një nder shëje të dashamirësis së posaçme qe mretnon edhe në lamen kulturele ndermjet dy popujve miq e aleat. Botimi permban landë shumë të randësihme prej së cillës meritojnë të permenden në mëndyrë të posaçme «L' Albania preistorica» i P. Marconi-t, pasardhsit të të vajtuemit Prof. Ugolini-t nder rmime arkeologjike në Shqypni, e «Venezia e Albania» i të vlerit P. G. Valentini-t i cilli në veprimin e tij të pālodhshem në dobí të kulturës shqyptare njehë edhe meritime shumë të mdhaja në hulumtimin e historis s' onë.

Salih Vuciterni. Pikla t' arta heroizmi nga jeta e Mbretit dhe e Nanës Mbretneshë. - Tiranë, Shtypshkroja «Shkodra».

Në ket blë auktori ka permbledhë disa artikuj të botuem mē parë prej tij në fletoren «Besa» e revisten «Hylli i Dritës» rreth disa epizodave historikë të jetës së Mbretit t' onë. Iniciativa e auktorit është shumë e vlefshme e synon me plotsue një mungesë fort të ndime, pse mjerisht është shumë e madhe pá-dieja qe mretnon në popull e deri nder shkolla permbi fazat e ndryshme të jetës së Sovranit e meritimet e shkelqyeshme të Tija në jeten e Atëdheut, sikur, sá per shembull, iniciativa e kongresit të Lushnjes, *bluffi* historik me të cillin Shkodra i kje hjekë qeveris nderkombëtare e pushtue prej qeveris shqyptare me 1921, organizimi i qindresës e pjesëmarrja personale e Tij në luften e Koplikut, etj. etj. Gzohemi prandej per ket veper, nonsë të shkurtë e të páplotsueme, por qe, si mbas prëmtimit t' auktorit në parathanë, është hapi i parë i njaj veprë mē së madhe.

Mina Gramena. Unaz' e Trashëgimit dhe novela e vjersha të tjera, Korçë 1937.

Në ket blë auktori ka mbledhë disa novela e vjersha të veta të shkrueme, e mē të shumten të botueme, nder fletor shqype të Korçës e t' Amerikës, qyshë në vjetët 1916-1919. Æsht mirë të theksohet kjo pikë, pse giuha e letratyra shqype e 1937 nuk janë mē ato qe ishin 20 vjet mē parë e mundet qe, si permbajtja si trajta e vetë libri të botuem sod për të shkruem asobete, nuk e knasë teper publikun intelektual tekzigen të korës së soçme. Por duket qe qllimi i auktorit ishte vetem me bā një ribotim të prodhimit të vet letrar të vjeter, e këjo është mrap tjetër gjā, pse mjerisht ndollë shpeshherë qe, jo ka sh, por deri kryevepra, i mlon pluhni i harresës vetem pse u mungon ribotimi, as humbin krejt e nuk njëta pse mungoi kidesi me i shtypë.

Pronár: GJON UJKA

Drejtuer pergjegjës: CUK SIMONI

Shpija Botuese «CIRKA»

Drejtimi: «CIRKA» Shkodër

= SHTYPUN NË SHTYPSHKROJEN «ORA E SHKODRËS» — SHKODËR =

Shtylla e lexuesavet

MARRIM E BOTOJMË:

Ç' ka mund të presim nga Kryetari i ri i Bashkis së Shkodrës?

Dekretimi i Z. Ndoc Çoba si Kryetar Bashkije na ka gëzue pa masë mbassi Shkodra qyesh në vitin 1925 qe u largue Shk. T. Musa Juka, s' ka pasë fatin me pasë një Kryetar Bashkijs prej vendit të vet.

Kryetar' i Bashkis si Shkodranë q' është i din nevojat e qytetit më mirë se kush do tjetër e pr'atue qenë çështja kështu si në formë lutje do t'i kujtojmë ndermjet veprave të tjera q' ka në program me realizue, edhe hapjen e rrugës ball për ball me Prefekturë, e cilla rrugë besojmë se s'ka me kushtue edhe gjith aqë mbassi e shumta e saj bjen ndepër kopshtije e sidomos nepër "Velipeq", n'i pyllë m' u në kerthizë të qytetit.

Me ket rasë uuk mund të rrijnë pa perkitë "brryllin e Bahçallekut", tue kerkue me urgjencë ndrrimin e rruges drejt me urë; pyllzimin me pisha e ullij të kodrave të Tapes tue parap' për më vorë edhe hapjen e rrugave në këto kodra. Më në fund besojmë se ka per të vue në veprim edhe dishirin e pergjithshëm të popullit per një merkato në një vend të mjedis të qytetit tue shpëtue popullsin nga të nxehtit e verës e nga shinat e t' ftoftit e dimnit.

Shpresojmë se s' kemi për të dolë të gabuem.

Shkodrani

Nji rrugë q' s' kushton kurrgjâ?

Por sa sherben këjo rrugë? Mjaft.

Shum kuej do t' i ketë r' rasa me konstatue se në rrugen Teuta (Parrucë) ngjet shtëpis Vëllazen Vjerdha, është një rrugacë kundrejtë rrugicës Han-Shabanaj dhe këjo sikuer të kalojë në një pjesë të kopshtit të Kap. Kl. I Z. Daut Komit dhe në një pjesë të vorrezeve të xhamis Garuc, lidhë shumë rruga të qytetit tue mos qenë nevoja si deri sod m' u sjellë rreth e për qark.

Këjo rrugë q' s' ka nevojë të çilet më tepër se 100 meter, Bashkis s' i kushton kurrgjâ, tue marrë para s' ysh dobin edhe në pikpamje administrative.

Besojmë se Kryetar' i Bashkis s' onë Z. Ndoc Çoba me të shkuemen aty, me t' herë ka m' e hapë ket rrugë të cillen ka m' e gjetë më se me vend.

Shkodrani

Pulla Shqypnëjet

ashtu edhe

Pare të vjetëra

blej prej të gjitha llojeve

ZEF PRENDUSHI

SHKODER

B o n M a r c h é

Magazina "Bon Marché,, (rruga Washington, kundrejt Lulishtës Popullore) siguron klientat, se artikujt e vet modern i ka jashta çdo konkurrence.

Nji vizitë e Juej k' me mjaftue per me Ju dhanë prova te besueshme.

Çmime të preme.

YMER SADIKU & SHOQ.

*Jan detyrohet
për të përdorur*



Nji robe Mëndafshi, Leshi, Rayon-i e tjera, pastrohen
vetem mirë me “**SUPER SAPUN POGU,**
Për tualetin t’Uej përdorni përherë Saponin “**VENUS,,** POGU